

Η συνοικία των Γενουατών - Γαλατάς, Πέραν

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Το αρχικό όνομά της περιοχής ήταν Συκεαί, ενώ επίσης αποκαλούνταν “Πέραν εν Συκεαίς” από όπου προήλθε και η ευρύτερη ονομασία Πέραν. Περίπου από το 425 αποτελούσε αναπόσπαστο τμήμα της Κωνσταντινούπολης, διαθέτοντας θέατρο και δημόσια λουτρά, ενώ το 528 οι Συκεαί μετονομάστηκαν σε Ιουστινιανούπολη.

Ο Γαλατάς-Πέραν, κατά την ύστερη βυζαντινή περίοδο, είχε το ρόλο λατινικής αποικίας εντός της Πόλης. Η πρώτη συμφωνία για παραχώρηση εμπορικών προνομίων προς τη Γένοβα κατά τη Βυζαντινή περίοδο ανάγεται στο 1155. Μέχρι τότε στην Κωνσταντινούπολη είχαν ήδη δημιουργηθεί οι παραιοικίες της Βενετίας και της Πίζας, που απολάμβαναν αντίστοιχα προνόμια. Αρχικά βρισκόταν υπό ενετική κυριαρχία αλλά το 1160 εγκαταστάθηκαν Γενοβέζοι στην περιοχή με την έγκριση του αυτοκράτορα Μανουήλ Α΄ Κομνηνού, που ήθελε να αποκτήσει συμμάχους και ερείσματα στην Ιταλία σαν αντίβαρο της παρουσίας των Νορμανδών αλλά και του Γερμανού αυτοκράτορα Φρειδερίκου Α΄. Στους Γενουάτες προσφέρθηκαν εμπορικά προνόμια, αντίστοιχα με των άλλων ιταλικών πόλεων στην Κωνσταντινούπολη (παραχώρηση μιας συνοικίας και μείωση του κομμέρκιου σε 4 τοις εκατό), με αντάλλαγμα τη συμμαχία με το βυζαντινό κράτος και την υπόσχεση ότι οι Γενουάτες έμποροι σε βυζαντινά εδάφη θα ενίσχυαν την άμυνα της αυτοκρατορίας σε περίπτωση που δεχόταν επίθεση.

Από χρονικό αυτό σημείο και μέχρι την άλωση από τους σταυροφόρους, οι Γενουάτες άλλοτε θα εκδιώχνονταν και θα χάνουν τα προνόμια

τους και άλλοτε θα επανέρχονται με ακόμη περισσότερα προνόμια, μέσα σε ένα πλαίσιο ανταγωνισμών, συμφερόντων και πολιτικών ανατροπών. Πιο συγκεκριμένα:

- Το 1162 μέλη του Δήμου των Πράσινων επιτέθηκαν και λεηλάτησαν τη συνοικία, ενώ οι Γενουάτες έμποροι εκδιώχθηκαν από την πόλη.
- Από το 1164 γίνονται προσπάθειες να επανέλθουν, κάτι που επιτυγχάνεται το 1170 με χρυσόβουλο του Μανουήλ Α'. Εγκαθίστανται στη νότια ακτή του Κεράτιου κόλπου, στις γειτονιές του Νεωρίου και των Ευγενίου. Η περιοχή περιλάμβανε μια προβλήτα στον Κεράτιο κόλπο και το παλάτι του Βοτανειάτη ή Καλαμάνου, το οποίο μέχρι τότε ανήκε στους Βενετούς.
- Η άμεση αντίδραση των Βενετών, των οποίων τα συμφέροντα θίγονταν από αυτές τις παραχωρήσεις, ήταν να επιτεθούν και να καταστρέψουν τη γενουατική συνοικία το 1171. Τελικά εκδιώχνονται οι Βενετοί, η Γένουα αξιώνει αποζημιώσεις από τον αυτοκράτορα, κάτι που ενοχλεί τους ντόπιους εμπόρους που νιώθουν να απειλούνται από την παρουσία των ξένων.
- Ο Ανδρόνικος Α' Κομνηνός (1183-1185) ανεβαίνει στο θρόνο στηριζόμενος στα αντιλατινικά αισθήματα του λαού της Κωνσταντινούπολης. Τον Απρίλιο του 1182 ξεσπούν επεισόδια εναντίον των Λατίνων της πόλης, με τη συνδρομή στρατιωτών του Ανδρονίκου, και γίνονται μεγάλες καταστροφές. Μεγάλο μέρος της γενουατικής παροικίας θανατώνεται, ενώ οι επιζώντες εγκαταλείπουν την πόλη με τα πλοία τους.
- Το 1192 επιβεβαιώθηκαν και πάλι με χρυσόβουλο τα εμπορικά προνόμια της Γένουας στην Κωνσταντινούπολη, αφού μάλιστα τους δόθηκαν αποζημιώσεις για τις προηγούμενες καταστροφές.
- Ο Αλέξιος Γ' Άγγελος (1195-1203) προς στιγμήν αφαιρεί τα προνόμια των Γενουατών και συλλαμβάνει αρκετούς. Ωστόσο στον ανταγωνισμό με τη Βενετία, η Γένουα πρόβαλλε ως φυσικός σύμμαχος και σύντομα ο Αλέξιος Γ' αναγκάστηκε να άρει τα μέτρα εναντίον της.
- Τον Οκτώβριο του 1201, λίγο πριν από την έναρξη της Δ' Σταυροφορίας, παραχωρείται στους Γενουάτες μεγαλύτερη έκταση για τη συνοικία τους και μειώνεται το κομμέρκιο σε 2 τοις εκατό.

Κατά τη διάρκεια της Λατινικής Αυτοκρατορίας (1204-1261) η Βενετία θα αναδειχτεί η κυρίαρχη εμπορική δύναμη, εξασφαλίζοντας το προνόμιο του εμπορικού μονοπωλίου στην ανατολική Μεσόγειο και τη Μαύρη θάλασσα. Ο κυβερνήτης των Βενετών στην Κωνσταντινούπολη, ο επονομαζόμενος ποτεστάτος (podestà), έλεγχε την κατάκτηση και εκμετάλλευση των εδαφών των νησιών του Αιγαίου, της ακτογραμμής της Πελοποννήσου και της Μαύρης θάλασσας, μέχρι τη μακρινή Τανάιδα (Tanais) στις εκβολές του ποταμού Ντον, στην Αζοφική θάλασσα. Οι Γενουάτες της συνοικίας του Γαλατά θα περιοριστούν σε δεύτερο ρόλο και η αμοιβαία έχθρα με τους Βενετούς θα κορυφωθεί. Θα εκμεταλλευτούν τα εχθρικά αισθήματα των Βυζαντινών εναντίον της Βενετίας και θα εξασφαλίσουν στενές σχέσεις με την Αυτοκρατορία της Νίκαιας.

Με την ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης και την παλινόρθωση της αυτοκρατορίας το 1261, θα βρεθούν σε πλεονεκτική θέση, κάτι που θα επιβεβαιωθεί με την υπογραφή της συνθήκης του Νυμφαίου στις 10 Ιουλίου του 1261, με πρωτοβουλία του αυτοκράτορα της Νίκαιας Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο (1259-1282), ο οποίος παραχώρησε σημαντικά εμπορικά προνόμια ως αντάλλαγμα για τη βοήθεια που θα του παρείχαν στην προσπάθειά του να ανακαταλάβει την Κωνσταντινούπολη.

Μετά την ανακατάληψη της βυζαντινής πρωτεύουσας στις 25 Ιουλίου του ίδιου έτους, οι Γενουάτες εγκαταστάθηκαν στο Γαλατά, στην ανατολική ακτή του Κεράτιου κόλπου, ο οποίος λόγω της προνομιακής του θέσης εξελίχθηκε γρήγορα στο σπουδαιότερο εμπορικό κέντρο της Γένοβας στην Ανατολή. Οι Γενουάτες επωφελούμενοι από τη συνθήκη του Νυμφαίου εμφανίζονται στα τέλη του 13ου αιώνα σε πολυάριθμα λιμάνια του Αιγαίου: Ραιδεστό, Θεσσαλονίκη, Λήμνο, Χίο, Φώκεια, Σμύρνη, Αδραμύττιο, Ρόδο κ.ά.

Με αυτοκρατορικό χρυσόβουλο του 1302 οι Γενουάτες στο Πέραν είχαν το δικαίωμα να σηκώσουν οχυρωματικά τείχη. Αργότερα χτίστηκε ο κυκλικός πύργος (το 1348), καθώς και το ανάκτορο του Γενουάτη *podestà*. Ο Πύργος του Γαλατά ήταν το βορειότερο παρατηρητήριο και ο κύριος αμυντικός πύργος της οχύρωσης.

Μέχρι το 1453, όταν η βυζαντινή πρωτεύουσα καταλήφθηκε από το σουλτάνο Μωάμεθ Β΄, η γενουατική συνοικία στο Πέρα βρισκόταν σε άνθηση. Επικεφαλής ήταν ένας *podestà*, επιλεγμένος από τη μητρόπολη και διορισμένος ως πρέσβης στο ανάκτορο του Βυζαντινού αυτοκράτορα. Πληθώρα δημόσιων συμβολαιογραφείων, τραπεζών, αποθηκών και εμπορικών πρακτόρων βρίσκονταν στο Πέρα.

Μεγάλες επιχειρηματικές οικογένειες από τη Γένοβα εγκαταστάθηκαν στο Πέρα και άνοιξαν τις δικές τους τράπεζες, εμπορικά και συμβολαιογραφικά γραφεία με τους πολυάριθμους αντιπροσώπους τους και μεσάζοντες που δούλευαν με τις παροικίες στην περιοχή της Μαύρης θάλασσας. Συμβολαιογραφικά έγγραφα που σώζονται δείχνουν τον υπερβολικά μεγάλο τζίρο, που ανερχόταν στα 200.000 δουκάτα ετησίως. Δείγματα τέτοιων εγγράφων αποτελούν οι συμβολαιογραφικές πράξεις των μεγαλεμπόρων και τα λογιστικά βιβλία από τις γενουατικές γαλέρες. Πλοία από διάφορες γενουατικές παροικίες της βόρειας ακτής της Μαύρης θάλασσας και από τις εκβολές του Δούναβη, αλλά κυρίως από την Τραπεζούντα κατέληγαν στο λιμάνι του Πέρα. Από εκεί τα αγαθά που έφθαναν από τις χώρες της Μαύρης θάλασσας επανεξάγονταν στη Γένοβα: σιτάρι, ζωικό λίπος, κερύ, ακατέργαστο και επεξεργασμένο μετάξι, φίνα υφάσματα και πολυτελή αγαθά από την Ανατολή, στυπητήρια για τη βαφή των υφασμάτων, γούνες, αλάτι και δούλοι από τις ταταρικές χώρες.

Οι προσπάθειες των Βυζαντινών αυτοκρατόρων να περιορίσουν τη μετατροπή της γενουατικής παροικίας σε μία ανεξάρτητη και αυτόνομη διοικητικά οντότητα

στάθηκαν ανεπιτυχείς. Η γενοβέζικη συνοικία αναπτύχθηκε και γιγαντώθηκε αποτελώντας ένα ιδιότυπο κράτος απέναντι από την Πόλη με μεγάλη οικονομική, εμπορική και πολιτική δύναμη.

Οι πρώτες εμπορικές συμφωνίες μεταξύ Γενουατών και Οθωμανών ανάγονται στο 1352, πολύ πριν από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης. Τα γενουατικά πλοία μετέφεραν οθωμανικές στρατιωτικές δυνάμεις το 1421 και το 1444, προκειμένου να πολεμήσουν ενάντια στους χριστιανούς. Οι εμπορικές σχέσεις και συμφωνίες συνεχίστηκαν και μετά την άλωση της Πόλης.

Κατά την οθωμανική πολιορκία του 1453 οι Γενοβέζοι του Γαλατά επίσημα είχαν κηρύξει ουδετερότητα, μυστικά συνέχιζαν τις εμπορικές τους δουλειές και με τους Βυζαντινούς αλλά και με το τουρκικό στρατόπεδο, πουλώντας διάφορες προμήθειες, κυρίως λάδι που ήταν απαραίτητο για τα κανόνια. Ο ίδιος ο σουλτάνος δεν ήθελε να ταραξει αυτήν την περίεργη ουδετερότητα με μια επίθεση εναντίον τους γιατί υπήρχε πάντα ο κίνδυνος της αποστολής μεγάλης ιταλικής βοήθειας. Αυτή η διπλή στάση της γενοβέζικης κοινότητας ισορροπούσε σε ένα τεντωμένο σκοινί, με ανοιχτούς διαύλους πληροφοριών και προς τα δυο μέρη. Η οξύτατη αντιπαλότητα και ο ανταγωνισμός τους με τους Βενετούς δημιουργούσε ένα άσχημο κλίμα που είχε δυσμενείς συνέπειες στην άμυνα της Πόλης.

Πηγή: vizantinaistorika.blogspot.gr